

นามสกุลชาวไตรราช

จากหนังสืออ่านประกอบการเรียน
วัฒนธรรมพื้นบ้าน
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา
วิทยาลัยครุนครราชสีมา

กุสุมา	จอมพุทธา	พิมพ์
ชวนชม	ศกุนตนาถ	ทาน
น้อย	กาญจนะ เกตุ	โรเนียว
บุญธรรม	พวงเกาะ	โรเนียว

พิมพ์และโรเนียวที่แผนก เอกสารการพิมพ์
วิทยาลัยครุนครราชสีมา สิงหาคม ๒๕๒๕
นายมงคล แก้วพวงงาม ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นามสกุลชาวโคราช

ในสมัยก่อนนั้น การไม่มีนามสกุลนับเป็นเรื่องที่ยุ้งยากพอสมควร เนื่องจากชื่อนั้นมักจะซ้ำ ๆ กัน กว่าจะทราบว่าเป็นใคร ก็ต้องสืบสาวกันถึงหมู่บ้าน พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ทำให้เสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงประกาศพระราชบัญญัติชานามสกุลขึ้น ณ วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2445 และประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2456 โดยทรงมีพระราชประสงค์เพื่อให้

1. นามสกุล เป็นหลักของการสืบเชื้อสายคู่เนื่องกันทางบิดาผู้ให้กำเนิด เป็นศักดิ์ศรีและแสดงสายสัมพันธ์ในทางรวมสายโลหิตของบุคคล
2. นามสกุล ก่อให้เกิดความเป็นหมู่เป็นคณะ ส่งเสริมความรัก ความสามัคคีระหว่างเครือญาติ ตั้งแต่คนชั้นสูงตลอดชั้นต่ำทั่วไป
3. นามสกุล เปรียบเสมือนคุณลักษณะของบุคคลแต่ละเผ่าพันธุ์ ส่วนมากมักสร้างแนวจงใจเป็นเจ้าของนามสกุล ตลอดจนเครือญาติในสกุลให้สำนึกในความคิดความชั่ว ให้เกิดความนิยมในอันที่จะดำเนินชีวิตเจริญ รอยคำวิชาชีพและความมีชื่อเสียง อันเป็นที่มาแห่งมงคลนามของบรรพบุรุษผู้ตนตระกูล นามสกุลนั้นเป็นประจักษ์ชัดเจตคติศักดิ์ศรีของคนในสกุลใคร ๆ ก็ยอมเชิดชูและระมัดระวังที่จะไม่ให้มีมลทินเสื่อมเสีย เป็นวิธีป้องกันความชั่วช้าที่จะเกิดขึ้นแก่หมู่คณะใด เป็นอย่างก็ในทางออกคงจะเห็นอยู่บ่อย ๆ ที่ใครประพฤติกบฏิตชั่วร้ายเลวทราม ก็มักจะถูกตราหน้าซ้ำชื่อ ถึงถูกขมิบไล้ไม่ให้ใช้สกุลรวมกันก็เคยมี อันนี้ในสมัยก่อน ๆ เรา

เรียกกันว่า "บอกศาลา" ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่าไทย หมายความว่า "ลูกนอกคอกไม่บอกคอก" ย่อมถูกใจความจริงที่ปรากฏไม่ไหวของนามสกุล "บอกศาลา" เหล่านี้ไปแจ้งความต่อเจ้าพนักงานตำรวจ สมัยนี้เป็นการประกาศชื่อออกนอกสกุลนั่นเอง

เมื่อพระราชบัญญัติชานามสกุลได้ประกาศใช้แล้ว ประชาชนคนไทยต่างก็ค้นหานามสกุลของตน บางขอพระราชทานนามสกุล และบางก็ช่วยกันคิดตั้งขึ้นเอง บุรุษนามสกุลใดมาจากชาติกำเนิด บางทีก็มาจากอาชีพประกอบอยู่ ที่ไหนๆ เชื้อคือ บางนามสกุลผู้หนึ่งก็เอาจากเหตุการณ์ปัจจุบันที่บังเกิดขึ้นกับตัวผู้ชานามสกุล ประเทืองไพบูลย์มาก เลาไว้ในหนังสือชาวกรุง ฉบับเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2513 ว่าบางคนอนุหลับถูกแบ่งกิต จึงถือโอกาสตั้งนามสกุลว่า แบ่งกิต หรืออีกรายหนึ่ง นั่งอยู่ใต้ถนนมะม่วง เมื่อถูกคนมะม่วงตกลงมาจึงถือเอาว่านามสกุล ลูกมะม่วง เป็นมูลให้ผู้อื่นตั้งอยู่ในที่นั้นด้วยนึกสนุกตั้งนามสกุล ทว่า ไบมะม่วง กิ่งมะม่วง เป็นหมู่บ้านมะม่วงไปตั้งหมู่บ้านก็มี

ในจังหวัดนครราชสีมา หรือ โคราชนั้น นิยมตั้งนามสกุลตามภูมิลำเนาที่เกิด หรืออยู่อาศัย ใช้ชื่อตำบล อำเภอ หรือหมู่บ้าน เป็นส่วนท้ายของนามสกุล เช่น "งามกระโทก" คำว่า กระโทก ที่อยู่ชานานั้น บอกให้รู้ว่าบุคคลผู้นั้นมีนามสกุลเช่นนี้ คือคนที่ภูมิลำเนาอยู่อำเภอ โคราชชัย ที่เดิมเรียกว่า "กระโทก"

- นามสกุลส่วนที่อยู่ตอนต้น อาจได้มาโดยวิธีต่าง ๆ ดังนี้
1. นามสกุลที่ถ่ายทอดมา หรือ พ่อแม่ของตนมาตั้งเป็นส่วนตน แล้วคอยช่วยหนุนหนุนหรือตำบล อำเภอ เช่น ปุชชพรหม บ้านอยู่พะเนา จะได้นามสกุลว่า พรหมพะเนา

2. ตั้งจากถึรียุภาการของบุคคลผู้จะขอนามสกุล เช่น เงินกลาง
รวมเขาไปหา เจ้าหน้าที่ ออกใบสำคัญตั้งนามสกุลให้ ผู้มีลาเนาอยู่บ้าน
สูงเนิน เจ้าหน้าที่ ก็จะตั้งนามสกุลให้ว่า รณสูงเนิน

3. ตั้งตามลักษณะเฉพาะ หรือ เอกลักษณ์ประจำตัวของผู้จะขอ
นามสกุล เช่น นายจันทร์ ไปไหนชอบถือจอบ จนชาวบ้านเรียกทั้งชื่อตัว
และลักษณะประจำตัวว่า จันทร์จอบ เมื่อไปขอนามสกุล เจ้าหน้าที่ ทราบ
ว่าอยู่ตำบลโพธิ์กลาง ก็จะไดนามสกุลว่า จอบโพธิ์กลาง

4. ตั้งตามใจเจ้าหน้าที่ เช่น เจ้าหน้าที่ คิดถึงต้นไม้ ก็ให้นำส่วน
ต่าง ๆ ของต้นไม้ เช่น กิ่ง ใบ ดอก ผล ราก มาตั้งเป็นส่วนตนของ
นามสกุล คือทายทายถิ่นที่อยู่ลงไปเป็น กิ่งกระโทก ใบกลาง ดอกจันทร์ ก
ผลส้มเขียว รากพุทรา เป็นต้น

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างนามสกุลของชาวโคราช

- อำเภอเมือง

ตำบล	ในเมือง
คำล่งทาย	ในเมือง
ตัวอย่าง	กอนในเมือง งามในเมือง ล้อมในเมือง เดี่ยวในเมือง
ตำบล	โพธิ์กลาง
คำล่งทาย	เวชโพธิ์กลาง อ่วยโพธิ์กลาง เลิศโพธิ์กลาง
ตำบล	หัวทะเล
คำล่งทาย	ทะเล
ตัวอย่าง	จามทะเล พุททะเล สาทะเล หาดทะเล
ตำบล	มะเวียง
คำล่งทาย	มะเวียง
ตัวอย่าง	จอมมะเวียง ศรีมะเวียง เรืองมะเวียง

ตำบล	พุทรา
คำล่งทาย	พุทรา
ตัวอย่าง	กพุทรา ใบพุทรา รากพุทรา
ตำบล	พลกรัง
คำล่งทาย	พลกรัง
ตัวอย่าง	สดพลกรัง เคชพลกรัง นพพลกรัง ค่วงพลกรัง
ตำบล	ปรุใหญ่
คำล่งทาย	ปรุ
ตัวอย่าง	ศรีปรุ สิ้นปรุ บรรจงปรุ เจริญปรุ
ตำบล	บ้านใหม่
คำล่งทาย	ใหม่
ตัวอย่าง	สุกใหม่ ใสใหม่ ฤทธิ์ใหม่ ปานใหม่
ตำบล	โคกสูง
คำล่งทาย	โคกสูง
ตัวอย่าง	แหวโคกสูง รมโคกสูง โนนโคกสูง
ตำบล	จอหอ
คำล่งทาย	จอหอ
ตัวอย่าง	เกิดจอหอ แหวจอหอ ฤกษ์จอหอ
ตำบล	บ้านโพธิ์
คำล่งทาย	โพธิ์
ตัวอย่าง	บ้านโพธิ์ นาลโพธิ์ ยุงชมโพธิ์ อยู่โพธิ์ นอนโพธิ์
ตำบล	โคกกรวด
คำล่งทาย	โคกกรวด
ตัวอย่าง	ชมโคกกรวด เขาโคกกรวด โมโคกกรวด
คีโคกกรวด

คำบาลี	บ้านเกาะ
คำลงท้าย	เกาะ
ตัวอย่าง	จำเกาะ พวงเกาะ จอมเกาะ ในเกาะ แจบเกาะ
คำบาลี	หมื่นไวย
คำลงท้าย	หมื่นไวย
ตัวอย่าง	อินหมื่นไวย แจงหมื่นไวย ใจหมื่นไวย พงษหมื่นไวย อินทรหมื่นไวย
คำบาลี	พะเนา
คำลงท้าย	พะเนา
ตัวอย่าง	จันขาวพะเนา กีนวลพะเนา อัญสุขพะเนา เสื่อมาพะเนา
คำบาลี	หนองจะบก
คำลงท้าย	จะบก
ตัวอย่าง	ไกรจะบก เจริญจะบก โศกจะบก

2. อำเภอปากซงชัย

คำบาลี	เมืองปาก
คำลงท้าย	เมืองปาก
ตัวอย่าง	ชุมเมืองปาก งามเมืองปาก ฉัตรเมืองปาก
คำบาลี	ตะคุ
คำลงท้าย	ตะคุ
ตัวอย่าง	เลิศตะคุ เจริญตะคุ แสงตะคุ
คำบาลี	ตะขบ
คำลงท้าย	ตะขบ
ตัวอย่าง	บุณตะขบ งามตะขบ ลอยตะขบ ติกตะขบ

คำบาลี	จิว
คำลงท้าย	ฉิมพลี
ตัวอย่าง	แหวฉิมพลี ผลฉิมพลี ใจฉิมพลี
คำบาลี	ทุม
คำลงท้าย	พรหมราช
ตัวอย่าง	ข้าพรหมราช เกษพรหมราช
คำบาลี	สู่แกลราช
คำลงท้าย	กึ่ง
ตัวอย่าง	ไผ่กึ่ง ระวังกึ่ง เลิศกึ่ง รวยกึ่ง คีตกึ่ง เพชรกึ่ง
คำบาลี	คอน
คำลงท้าย	คอน
ตัวอย่าง	ชอกคอน นอกคอน บินคอน ไกลคอน
คำบาลี	สำโรง
คำลงท้าย	สำโรง
ตัวอย่าง	เชยสำโรง งามสำโรง คีสำโรง
บ้าน	จะโป๊ะ
คำลงท้าย	จะโป๊ะ
ตัวอย่าง	มันจะโป๊ะ งามจะโป๊ะ สำราญจะโป๊ะ เกิดจะโป๊ะ
บ้าน	หนองผักแว่น
คำลงท้าย	ผักแว่น
ตัวอย่าง	วิเวชผักแว่น สีมักแว่น กินผักแว่น ไทรผักแว่น
บ้าน	จังหวัด
คำลงท้าย	จังหวัด
ตัวอย่าง	จิวจังหวัด แอบจังหวัด ชิงจังหวัด ไชยจังหวัด

3. อำเภอโนนไทย

คำบาลี สันเทียะ
 คำลงท้าย สันเทียะ
 ตัวอย่าง โคนสันเทียะ คอกสันเทียะ หันสันเทียะ
 บูอนสันเทียะ กกสันเทียะ

คำบาลี กวางพดู
 คำลงท้าย กางพดู
 ตัวอย่าง ขำกางพดู แปนกางพดู เงินกางพดู แอบกางพดู

คำบาลี พังเทียม
 คำลงท้าย พังเทียม
 ตัวอย่าง หลงพังเทียม งานพังเทียม ซ่างพังเทียม
 ผู้พังเทียม

คำบาลี กานจาก
 คำลงท้าย กานจาก
 ตัวอย่าง มดีกานจาก ไหลกานจาก โสกานจาก แชกานจาก

คำบาลี สายออ
 คำลงท้าย สายออ
 ตัวอย่าง แเนสายออ โลกสายออ ห่วงสายออ เงินสายออ

คำบาลี กำป้ง
 คำลงท้าย กำป้ง
 ตัวอย่าง เส็งกำป้ง ใสกำป้ง สุขกำป้ง โมกกำป้ง
 สวางกำป้ง

คำบาลี พันคุง (ปัจจุบันขึ้นกับอำเภอขามทะเลสอ)
 คำลงท้าย พันคุง
 ตัวอย่าง โมพันคุง เกพันคุง ใหญ่พันคุง เกิดพันคุง

4. อำเภอสูงเนิน

ลงท้ายคำว่า "สูงเนิน" ทั้งหมด เช่น หวานสูงเนิน ไซสูงเนิน
 เกี้ยวสูงเนิน เรารสูงเนิน เขยสูงเนิน

5. อำเภอสีคิ้ว

เดิมเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอจันทึก หรือ เมืองจันทึก นามสกุล
 จึงลงท้ายว่า "จันทึก" เช่น แดงจันทึก แอบจันทึก โภภิจันทึก นามสกุล
 นี้แพร่ ไปถึงปากช่องซึ่งเคยเป็นหมู่บ้านหนึ่งของอำเภอจันทึก และมีใน
 บางส่วนของอำเภอสูงเนินเพราะเขตติดต่อกัน

6. อำเภอโชคชัย

เดิมชื่ออำเภอกระโทก ส่วนท้ายของนามสกุลจึงลงท้ายว่า
 "กระโทก" อำเภอนี้มีลักษณะเฉพาะในการตั้งนามสกุล คือจะตองเรียง
 ลำดับอักษร ตั้งแต่ ก ถึง ฮ ตามระยะห่างจากตัวที่ว่าการอำเภอ
 เริ่มจาก ก ซึ่งอยู่ไกลอำเภอมากที่สุด ถ้าใครมีนามสกุลเป็นอักษร ฮ
 เช่น สุขุกระโทก แสดงว่ามาอยู่ไกลจากตัวอำเภอสุด การตั้งนาม-
 สกุลนี้ ทานว่ามีประโยชน์สำหรับการปกครองท้องที่

ตัวอย่างนามสกุล แหวกกระโทก กิ่งกระโทก ทองกระโทก
 เวยกระโทก วะกระโทก มงกระโทก เข้มกระโทก ไสกระโทก

7. อำเภอจักราช

คำบาลี ทองกลาง
 คำลงท้าย ทองกลาง
 ตัวอย่าง คีทองกลาง โลทองกลาง วายทองกลาง

คำบาลี ทนองงู เหลื่อม
 คำลงท้าย งู เหลื่อม
 ตัวอย่าง อัญงู เหลื่อม บาทงู เหลื่อม เผอนงู เหลื่อม

คำบาลี สีสูก
คำลงท้าย สีสูก
ตัวอย่าง ชาวสีสุก วิไลสีสุก จันสีสุก

8. อำเภอพิมาย

คำลงท้าย พิมาย
คำ ตัวอย่าง พงษ์พิมาย คีพิมาย กุญชรพิมาย
กาชาย คาคลอง เกงคา ฉนัคคา สืบคา

9. อำเภอฉนวนขุนทด

คำลงท้าย ขุนทด ชนะ โลกรักษ์
ตัวอย่าง เมฆขุนทด โยขุนทด ไบขุนทด ไกรขุนทด แฉขุนทด
พิงชนะ เพียงชนะ คีชนะ
ภูมิโลกรักษ์ ใสโลกรักษ์ วายโลกรักษ์

มีผู้บางท่านในอำเภอฉนวนขุนทด กล่าวว่า การตั้งนามสกุลใน
บางคำบนันนี้ จะยึดตัวอักษรบางตัวของชื่อตำบล เป็นพยัญชนะต้นของ
นามสกุล ได้แก่

คำบาลีทุกพยางค์ นามสกุลจะขึ้นต้นด้วยพยัญชนะ "พ" เช่น
เพ็ญขุนทด เพ็ญขุนทด เพ็ญขุนทด
คำบาลีพยางค์เดียว นามสกุลจะขึ้นต้นด้วยพยัญชนะ "ฉ,ช" เช่น
แฉขุนทด เชิดขุนทด ชาขุนทด ช่างขุนทด ชอบขุนทด แฉขุนทด
คำบาลีสองพยางค์จะยึด นามสกุลจะขึ้นต้นด้วยพยัญชนะ "บ"
เช่น เมียชขุนทด บางขุนทด ไบขุนทด บอบขุนทด

10. อำเภอโนนสูง

เดิมเรียกว่า อำเภอ "กลาง" ดังนั้นจึงมีคำลงท้าย
นามสกุลว่า "กลาง"
ตัวอย่าง หวังแอมกลาง มุ่งตรงกลาง ขอแอมกลาง
กางร่มกลาง กัดตรงกลาง
อีกสกุลหนึ่งลงท้ายว่า "จันอ็ค"
ตัวอย่าง เจกจันอ็ค เหลืองจันอ็ค ไกลจันอ็ค

11. อำเภอบัวใหญ่

เดิมเรียกว่าอำเภอ "นอก" ดังนั้นคำลงท้ายนามสกุลจึง
ใช้ว่า "นอก"
ตัวอย่าง คอนนอก กระโทกนอก

12. อำเภอกรบุรี

ลงท้ายว่า "กรบุรี" เช่น เสี่ยกรบุรี พลอยกรบุรี
อำเภอที่เกิดขึ้นใหม่ไม่มีนามสกุลเช่นที่กล่าวมา คือ ปากช่อง
ประทาย ชุมพล กง ห้วยแถลง ขามสะแกแสง ขามทะเลสอ
เสิงสาง กิ่งอำเภอบานเหลื่อม

นามสกุลบอกถึงเชื้อสายและการสืบต่อวงศ์ตระกูล แต่
นามสกุลของชาวโคราชนั้น ยังบอกถึงถิ่นฐานภูมิลำเนา บรรพบุรุษ
ความถนัด หรือ การอาชีพอีกด้วย หากท่านใดพบนามสกุลที่ท่าน
รู้จัก หรือเคยได้ยินท่านเองนี้ จะกล่าวได้ว่าท่านคนนั้นมาจาก
เมืองยาโมและเป็นชาวไทยโคราชแท้จริง นามสกุลเหล่านี้ยัง
มีผู้ใช้สืบต่อมาจนปัจจุบันนี้ นับว่าเป็นการสืบต่อทางวัฒนธรรมอีก
ประการหนึ่ง.

เครื่องปั้นดินเผาจากกาญจนบุรี

เครื่องปั้นดินเผาจากกาญจนบุรี มีชื่อเสียงโด่งดังขึ้นมาเพราะลักษณะดินสีค่าเป็นมันที่ดูเหมือนเคลือบนำยา เพราะเป็นผลผลิตจากการปั้นด้วยมือ และเพราะการออกแบบที่สวยงามโดยสถาปนิกจากกรุงเทพฯ และจากโคราช โดยเฉพาะอาจารย์วิโรจน์ ศรีสุโร และอาจารย์พิศ ป้อมสินทรัพย์ จากวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิคกาญจนบุรี ออกเฉียงเหนือ มีส่วนช่วยให้เครื่องปั้นดินเผาจากกาญจนบุรีเป็นที่รู้จักแพร่หลายยิ่งขึ้น

กล่าวกันว่า พวกเขานำดินมาตั้งรกรากอยู่ข้างวัดบ้านกาญจนบุรี แล้วนำดินมาปั้นโอ่ง โถ และครกชั้นโชนในครัวเรือนเป็นพวกแรก ภายหลังมีผู้สนใจทำออกจำหน่ายและส่งขายในตัวเมืองนครราชสีมา แต่ไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ต่อเมื่อมีการปั้นและออกแบบโถสีสองประโยชน์โชนโชนสีสวยงามขึ้น คือตั้งแต่ พ.ศ. 2507 เป็นต้น เครื่องปั้นดินเผาจากกาญจนบุรีเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางทั้งในวงการสถาปนิก และวงการศิลปะทั่วไป

เครื่องปั้นดินเผา เช่น แจกขัน ถ้วยชาม นกยูง ขวาน โถ และลายกระเซาะกระถางปลุกคนไม้ นกยูง ที่เขียบบุรี ฐานโคมไฟดินเผาหลายแบบ ทั้งโตะและวางพัน โคมไฟหอย ประติมากรรมสำหรับประดับสวน ตลอดจนกระเบื้องดินเผา รูปแบบต่าง ๆ มีตั้งแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเครื่องปั้นดินเผาที่สวนบ้านกาญจนบุรี

ผู้สนใจซื้อเครื่องปั้นดินเผาจากกาญจนบุรีมีทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทางประเทศที่สั่งซื้อไปครั้งละมาก ๆ คือ เยอรมัน สิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา เนเธอร์แลนด์ และเกาหลี

สิ่งที่น่าสนใจในแง่ของการช่างฝีมือ เรื่องวิถีชีวิต กรรมวิธีการปั้นและการเผา ซึ่งมีผู้สรุปขั้นตอนไว้ดังนี้

เตรียมดิน (ดินค่า 3 ส่วน ทราย 1 ส่วน \times ผสม \times นวด) \rightarrow ปั้น (ขึ้นรูป \times แต่งผิว โชนเป็นหมุน) \times ตกแต่ง (แกะหรือฉลุ) \rightarrow เผา (สุบ \times ไล่ไฟ \times ขึ้นปลอง)

ขออธิบายตามลำดับดังนี้

1. การเตรียมดิน ดินที่ใช้นั้นนำมาจาก 2 ฟากแม่น้ำมูล ซึ่งไหลผ่านบ้านกาญจนบุรีนั่นเอง เอาดินเหนียวสีค่าจากบริเวณทุ่งนาแถบแม่น้ำมูลผสมกับดินทรายขาว (หรือบางคนเรียกว่าดินขาว) จากอีกฟากหนึ่งของแม่น้ำมูล ในอัตรา 3 ต่อ 1 กัดเศษกรวด เศษหินออก รคนำหมักไว้ 1 คืน แล้วนำดินมานวดด้วยเท้าสลับกับการนวดด้วยมือกลับไปกลับมาจนดินเข้ากันสนิท (บางแห่งเช่นที่ร้านดินเผาของอาจารย์พิศ ป้อมสินทรัพย์ ใช้เครื่องมือไฟฟ้าช่วยนวดดิน) เตรียมไว้ใช้ปั้น โดยทำเป็นท่อน ๆ ยาวประมาณ 25 เซนติเมตร

2. การปั้น ใช้แป้นหมุนทำด้วยไม้ ที่ชาวบ้านเรียกว่า พะมอน เป็นอุปกรณ์สำคัญ แป้นหมุนมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 50 เซนติเมตร หนา 15 เซนติเมตร ฤดูกาลนวดเขาในเพื่อเจาะรูวางสามขาไม้เคี้ยวไม้แกนฝังดินติดแป้น แล้วขึ้นรูปโดยที่คนปั้นแป้นบนแป้นหมุน ขนาดเท่ากับภาชนะที่จะปั้น แล้วใช้ท่อนดินที่เตรียมไว้บดจนขอบจุกกัน พรอบใจเท่าขาช่วยยึดตัวแป้นให้หมุนไปช้า ๆ เมื่อตัดดิน (ชาวบ้านเรียกว่า ผัดดิน) โครูปทรงพอสมควรก็เริ่มหมุนแป้นไปทางซ้ายมือ แล้วช่างปั้นจะแต่งดินโดยการรีดจนเป็นเนื้ออันเดียวกัน และให้โลกความหนาหรือบางตามต้องการ

อุปกรณ์สำหรับปั้นก็มี ดังนี้

1. วัสดุเหนียว เพื่อลวดแต่งผิวดินให้เรียบ
2. ไม้โม้ที่เหลาจางคล้ายหัวแคะเมซี่ สำหรับปากหรือตกแต่งเครื่องปั้น
3. ลูกกลิ้งสำหรับทำลวดลายต่าง ๆ

มีการนำเครื่องปั้นไปฝังแดด เพื่อให้ดินตั้งแล้วนำมาปั้นต่อ เมื่อปั้นเสร็จแล้วนำไปเก็บไว้ในโรงเรือนที่มุงด้วยจากหรือหญ้าคา หลังจากลวดที่นำไปโหมงโกรกจนเกินไป เก็บไว้ประมาณ 7-15 วัน เครื่องปั้นจึงจะแห้งแต่ทั้งนี้แล้วแต่ขนาดของเครื่องปั้นและสภาพดินฟ้าอากาศแต่ละวันด้วย

3. การตกแต่ง การตกแต่งบางอย่างต้องรอให้ดินเหนียวเสียก่อน คอยการเก็บไว้ในโรงเรือนหลังคาแฝกสัก 1-2 วัน แล้วค่อยนำมาตกแต่งทำลวดลายแกะหรือฉลุหรือปั้นแปะ เสร็จแล้วก็นำไปเก็บไว้ในโรงเรือนอย่างมิดชิด แล้วจึงนำไปเผาเผาเผา

4. เตาเผา เตาเผานั้นแบบดั้งเดิมจะใช้ทำเลจอมปลวกเป็นแหล่งสร้างเตา ต่อมาเมื่อมีดินเหนียวมากในฤดูฝน จึงมีผู้คิดสร้างเตาเผาแบบเตาทุเรียนของสุโขทัย คือขุดเป็นอุโมงค์ไปในดินโดยตัวเตาแบ่งออกเป็นส่วน ๆ ตรงกลางของอุโมงค์ยกพื้นขึ้นมาใช้เป็นที่วางเครื่องปั้นดินเผา ปากอุโมงค์ใช้เป็นที่สูบลม ตอนปลายอุโมงค์เป็นโพรงติดกับปล่องไฟซึ่งสร้างด้วยอิฐ ใช้เป็นโหมงผานจากหน้าเตามาออกทางด้านนี้ ทำให้เปลวไฟร้อนแรง เตาเผาจะมีโรงเรือนสร้างครอบไว้ เพื่อไม่ให้ฝนไหลเข้าไปในเตา

อาจารย์โรจน์ ศรีสุโร อธิบายให้ฟังว่าในการเผา แบ่งได้เป็น

3 ชั้นคือ

1. สูบลม เมื่อนำเครื่องปั้นไปจัดวางไว้ในเตาแล้ว ก็ให้ใช้พื้นสุ่มปากเตาในลักษณะ ไฟสูบลมขอบุโวกตลอดคืน

2. ไล่ไฟ ระยะเวลาไล่ไฟให้พื้นขนาดธรรมดาเผาจนเห็นได้ด้วยการเปลวไฟ เครื่องปั้นมีลักษณะสีแดงเรื่อ อาจใช้เวลาช่วงนี้ประมาณ 8-10 ชั่วโมง แล้วจึงทิ้งไฟ

3. ชั้นปล่อง เมื่อทิ้งไฟแล้วก็ให้พื้นขนาดเล็กจนเปลวไฟไปชั้นปล่องดูแรงโชติช่วงโชติเวลาประมาณ 6-8 ชั่วโมง แล้วแต่ขนาดของเตา เมื่อช่วงเผาเสร็จก็ดูเปลวไฟตรงปากปล่อง เห็นว่า โค้ทแล้วก็ปิดเตาโดยใช้ดินธรรมดาหรือใช้ดินกวดยปิดทับลงไปก็ได้

ความร้อนในการเผาใช้ประมาณ 1200° - 1350° เซลเซียส

เมื่อเผาเสร็จปิดเตาเอาไว้ 2-3 วันจึงจะเปิดเตา โดยขี้เถ้าและถ่านออกมาจนหมด วันรุ่งขึ้นจึงจะเอาเครื่องปั้นออก จะพบว่าทุกเตาจะมีของชำรุดมากมาย นอยมาก ขึ้นอยู่กับวิธีการเผาและฤดูกาล ส่วนใหญ่จะชำรุดตั้งแต่ 5 % ถึง 20 % แต่เครื่องปั้นที่ชำรุดเหล่านี้บางชิ้นก็ขายได้ราคาดี เพราะมีรูปทรงแปลก ไม่สามารถจะปั้นใหม่มีรูปทรงอย่างนั้นได้อีก

